

narodne prosvete! Zoper tako ostudno razredno politiko vsi na krov!

Proletarci smo, in naj pomnijo tisti, ki nam ne privošči skorjice kruha, da beda z družji siromake. Delavci proletarci simpatizirajo z nami, z učitelji svoje dece, z nami, s svojimi sotrpini, in razumno ljudstvo ve, da so naše zahteve njemu v prid, in to že danes lahko z gotovostjo povem, če pojdejo preko naših zahtev na dnevni red, pride vihar, da bo vlada morala ugoditi našim zahtevam. Ker ne moremo štrajkati mi — zadeli bi le nedolžne otročiče in ne pravih krivcev — bodo štrajkali naši sotrpini za nas; ker ne moremo s pasivno resistenco ničesar izsiliti, bodo storili to naši prijatelji, in ker se ne upošteva našega glasu, jim bo zagrmel glas ljudstva.

Reklo se bo, da pretim, a jaz ne pretim, temveč le svarim, zakaj večina staršev bo končno vendarle uvidela, da more njihovo deco vzgojiti v značajne, neomahljive, samostojno misleče ljudi učiteljstvo, ne pa učitelj, kiga mori skrb za vsakdanji kruh in ki je zaradi [bede] odvisen od vsake sapice. Le značajan človek more značaje vzgojiti, le učitelj, ki nima skrbi za materialne zadeve, more posvetiti vse svoje moči šoli. Ta nazor bo slejkoprej pronikel v maso naroda, in tedaj se vlada ne bo upala tako mačehovsko ravnati s šolo in učiteljstvom.

Tovariši, tovarišice, na delo med ljudstvo, da ga produbimo; to in edino to je pot k naši rešitvi!

Čestiti zborovalci, navedel sem razloge, ki govore za naše zahteve, opustil pa tudi nisem onih razlogov, ki se navajajo zoper naše zahteve, presodite torej, ali so naše zahteve upravičene ali ne.

VI.

Narodni učitelji smo, in ker je slovensko učiteljstvo vselej izvršilo svojo dolžnost napram svojemu narodu, sme pač zahtevati, da stori slovenski narod svojo dolžnost do svojega učiteljstva, ko to potrebuje pomoči naroda. Pa ne le zaradi učiteljstva, temveč že tudi zaradi samega sebe bi se moral slovenski narod zavzeti za regulacijo učiteljskih plač.

Toliko govore in pišejo, kako smo Slovenci zaostali, kako nam je na vseh koncih in krajih treba, da se ojačimo napram tujim navalom. Vseposvobod se kaže na učiteljstvo, češ, delujta za napredek naroda, dajte za to in ono ter podpirajte moralno in gmotno to in ono vevlačno narodno institucijo.

Slavna gospoda brez nič ni nič, vsako delo stane; delo v družtvih stane, izobraževalno delo stane, obrambno delo stane; časopisi i. dr. niso zastoj, in pri svoji beraški plači mora učitelj vsak vinar prej desetkrat obrniti v roki, preden ga izda. Učiteljstvo ima že danes toliko stanovskega in narodnega davka, da pač pri najbolji volji ni mogoče ga povišati in naj je še tako potreben.

Ko bi se dalo za vsak stan v odstotkih določiti, koliko da od svojih dohodkov v narodne namene, bi morali uvrstiti učiteljstvo pač v prvo vrsto, zakaj tako visokih odstotkov bi ne mogli izkazati pač noben stan. Če da advokat, trgovec, veleposestnik i. dr. na leto n. pr. 100 K v narodne namene, to ni tako velik odstotek od njegovih dohodkov, kakor pa če da ubožen učitelj 20 K od svoje beraške plače.

Izboljšate učiteljstvu plače, stem okrepite vevlačni faktor za narodovo prosveto. Učiteljstvo, ki bo rešeno mučnih skrbi za vsakdanji kruh, bo z veseljem v še večji meri negoval svoje posvečeno delo, delu za probujanje in napredek naroda.

Kot rodovinski oče omenim, da je še z nekega drugega stališča narodna dolžnost rodoljubov, da se zavzamejo za regulacijo učiteljskih plač. — Slovenci smo mal narod in skrbeti moramo, da se naša mladina kar najbolje odgoji, da dobimo čvrst naraščaj po znanem reku: Če nas je malo, pa bodimo ti bolj čvrsti. — V neki kulturnoslovstveni zgodovini Nemcev sem čital: „Sinovi duhovnikov (namreč protestantskih) in učiteljev so si pridobili največ zaslug za preroditev našega naroda. Duhovskim in učiteljskim sinovom in hčeram se ima nemški narod zahvaliti za svojo kulturno in narodno moč. Duhovniki in učitelji so, ker so bili sami izobraženi in prepo-

jani z narodnim duhom, vzgojevali svoje otroke v strogo narodnem duhu, ki se je tako razširil v najširše sloje ljudstva; vzgojili so nam tako krepke bojovníke in zaslužne narodne močje.“ Tako nemški zgodovinar.

Slovenci se zaradi celibata katoliških duhovnikov ne moremo zanašati na potomstvo duhovščine, in tembolj bi morali skrbeti, da bi učiteljski otroci postali krepki slovenski bojovníki in zaslužni narodni močje ter vrle slovenske bojovníce in zavedne narodne žene, da bi tudi slovenski zgodovinar mogel enako pisati o našem narodu, kakor piše nemški o svojem. Slovenski učitelji vzgojujejo sicer skrbno svoje otroke, a beda stavi tudi tukaj svoj nezprosni veto. Dobra vzgoja je draga stvar, to dokazovati mi menda pač ni treba. Zaradi slabih gmotnih razmer ne more učitelj svojim otrokom dati dovolj tečne hrane — jutraj in zvečer je na mizi le čorba, kava — ne more jim ob boleznih dati potrebne zdravniške pomoči, ne more jim nabaviti potrebnih učnih pripomočkov za boljše izobrazbo itd. itd. skratka: učitelj ne more svojih otrok stanu primerno vzgojevati, in škoda ima — narod, ki bi lahko imel toliko izvrstno vzgojenega naraščaja, ko bi učiteljstva ne morila beda.

Regulacija učiteljskih plač je v narodnem oziru važna zadeva, in kdor je v resnici rodoljub, se mora zavzeti za učiteljske tako upravičene zadeve. Seve, kdor ima ljubezen do naroda le na jeziku, ima tudi za učiteljstvo samo lepe besede in prazne obljube. Čas pa bi že bil, kakor je dejal veliki Čeh Havliček, da bi ne govorili toliko o ljubezni do naroda, temveč da bi delali iz ljubezni do naroda. In baš tako bi že vendar enkrat bil čas, da bi ne govorili toliko o važnosti učiteljskega stanu, da smo pionirji prosvete itd. itd., kar je še več teh lepih fraz — temveč da bi dejanski uvaževali imenitnost učiteljskega stanu in delali na to, da bi učiteljstvo ne koprnelo več v bedi.

VII.

Če se bodo učiteljem zvišale plače, bo imelo ljudstvo pa tudi direkten gmoten dobiček, ker bo učiteljstvo lahko to in ono kupilo, česar sedaj ne sme, za to in ono reč bo lažje plačalo par belicov več, česar sedaj ne more. Ali bi ne bilo prijetneje za prodajalca, ko bi učitelji blago in drugo, kar kupujejo, sproti plačevali, pa ne, da jih morajo sedaj mesece in mesece čakati? Če se duhovnikom zvišajo plače, nima ljudstvo od tega velike koristi, ker ima vsak župnik urejeno gospodarstvo, da si pridela na lastnem zemljišču toliko živeža, kolikor ga potrebuje; v hlevu ima toliko krav, da ne kupuje mleka pri kmetu, ima kočijo in konjiče in ne da kmetu zaslužka, če se mu je treba kam peljati. Učitelj pa mora vse kupiti, vse plačati. Če se regulirajo plače uradnikom in oficirjem, imajo korist od tega le v mestih, ker uradniki in oficirji so nastavljeni le v večjih krajih ter dajejo zaslužka tam ljudem. Interes na zvišanju učiteljskih plač pa imajo najširši sloji ljudstva tako v mestih, trgih in na deželi. Učiteljski stan je vseskozi konzument, t. j. stan, ki mora vse kupovati, razen zraka in vode. Čim več konzumentov pa je in čim boljše so ti imoviti, tem bolj je za producenta in trgovca, t. j. za kmeta, mesarja, črevljarja, krojača itd. Da bi privabili čim več in čim boljših konzumentov v naše kraje, se skrbi za vsi sredstvi, ustanavljajo se celo društva za pospeševanje prometa s tujci, ker ti prinesejo v deželo denar. Dobri konzumenti s torej v blagor dežele in ljudstva. Ali nitedaj nespametno, če ljudstvo nasprotuje regulaciji učiteljskih plač! Stem neškoduje le učiteljstvu, temveč tudi sebi, ker slabi svojega konzumenta, t. j. odjemalca. Čemu sedi finančni minister na 146 milijonih kron prebitka, naj da nekaj tega denarja za regulacijo učiteljskih plač, da pride denar med — ljudstvo! Gotovo je ljudstvu v večjo gospodarsko korist, če se zvišajo plače učiteljstvu, ki živi med ljudstvom ter pusti svojo plačo domačinom, kakor pa če se zvišajo plače častnikom, ki jih ljudstvo vidi le vsako leto enkrat ali pa še tudi ne, ki si naročajo potrebščine iz tujih krajev ter pošiljajo svoj denar v druga mesta. Gotovo je ljudstvu v večjo korist, če da finančni minister denar učiteljem, kakor pa če ga da za kanone, ki jih izdelujejo v tu-

tuje dežele, medtem ko ga doma primanjkuje na vseh koncih in krajih. Tisti, ki hujskajo ljudstvo zaradi regulacije učiteljskih plač, pač niso prijatelji ljudstva, temveč ljudski sleparji in sebični demagogi so. Upamo pa, da pride ljudstvo do spoznanja ter posveti takim krivim prerokom tja, kamor spadajo.

Stojimo pred veliko odločitvijo, in naše oči so uprte v parlament na Dunaju. Slovenska javnost, podpiraj nas v tej borbi, da se zadeva ugodno odloči. Slovenski časopisi naj nas podpirajo predvsem in se zavzemajo za naše zahteve; društva, krajni, okrajni in deželni šolski sveti, županstva, okrajni zastopi in druge korporacije naj sklenejo resolucije, da zahtevajo, da naj državni zbor k § 55. državnega šolskega zakona sklene še ta pridelek: „Kot minimalni dohodki učiteljstva imajo veljati isti dohodki, ki jih imajo državni uradniki pri plači in penziji vsakokratnega XI., X., IX. in VIII. činovnega reda.“

Take resolucije se naj objavljajo v časopisih, pošljejo se pa tudi naj poslancem in ministrom. V resolucijah se naj tudi zahteva, da naj država prevzame polovico stroškov za ljudsko šolstvo.

Velečeni gospodje poslanci, ne bom vam delal nikakih poklonov, temveč rečem, da slovensko učiteljstvo pričakuje, da boste naše zahteve z vso verno zastopali. Uvažujte prej citirane besede Havličkove. Naša hvaležnost in plačilo naroda vam ne izostane. —

VIII.

Če država učiteljstvo odslovi, mora to iznova beračiti, kar je ponižujoče; regulacija se zavleče, in beda se poveča; ker dežele ne bodo zadostno izboljšale učiteljem plač, se čez nekoliko let mora iznova začeti beračenje za zvišanje plač. Če se učiteljstvu definitivno ne regulirajo plače, izgubi ugled pri ljudstvu, izgubi pa tudi veselje do dela in škoda ima — narod.

Cesarjev jubilej se naj praznuje z dobrodelnostmi za otroke, regulacija plač učiteljem je tudi dobrodelnost za otroke in parlament ne more na lepši način ovekoveti šestdesetletnice vladanja presvetlega vladarja, kakor da definitivno regulira učiteljem plače, da sklene k § 55. drž. šol. zakona dodatek: „Kot minimalni prejemki učiteljev imajo veljati oni prejemki, ki jih imajo državni uradniki pri plači in penziji vsakokratnega XI., X., IX. in VIII. činovnega reda“ in da sprejme Eppingerjev predlog, da naj država prevzame polovico stroškov za ljudsko šolstvo.

Tovariši, tovarišice, ne vdaajmo se sicer nikakim iluzijam, pa tudi puške ne vrzimo v koruzo, temveč vsi na krov, vsi na delo med ljudstvo! Imejmo puške nabasane in sablje pri pasane, in zmaga mora biti prejšlejša naša!

Predlogi in resolucije:

I. Učiteljstvo, zbrano na XX. skupščini „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ dne 7. septembra 1908 v Gorici prosi in zahteva, da slavni deželni zbor:

a) sklene k § 55. državnega šolskega zakona iz leta 1869 pridelek: Kot minimalni dohodki učiteljev na ljudskih šolah imajo veljati tisti dohodki, ki jih imajo pri plači in penziji državni uradniki vsakokratnega XI., X., IX. in VIII. činovnega reda;

b) naj sprejme Eppingerjev predlog, da naj država pomaga deželam sanirati deželne finance na ta način, da država prevzame polovico stroškov za ljudsko šolstvo.

II. Od državnih poslancev pa slovensko učiteljstvo pričakuje in jih prosi, da se z vso verno zavzame, da se uresniči a) in b) resoluciji.

III. Slovensko javnost, to je časopisje in korporacije, pa prosi slovensko učiteljstvo, da pokaže naklonjenost do učiteljstva in šole ter skrb za narodno prosveto in narodov napredek s tem, da se zavzema za naše zahteve, da z resolucijami zahteva od državnih poslancev in od visoke vlade, da se učiteljstvu definitivno regulirajo plače s tem, da se jim da take dohodke pri plači in penziji, kakor jih imajo državni uradniki vsakokratnega XI. do VIII. činovnega reda.

Narodna misel.

Piše koroški tovariš.

(Konec.)

Najveselejši pojav v novodobnem kulturnem življenju Slovencev je narodno-radikalno dijaško gibanje. Zares lepe uspehe je že rodilo in duh narodni, a trezni ter delavni, ki vlada

v vrstah narodno-radikalnega dijaštva, sta nam jamstvo, da bo mlajša inteligenca bolje nego sedanja razumevala in izvrševala svojo kulturno nalogo. Voti in navdušuje ga narodna misel, a potom izborne organizacije si je delo tako razdelilo, da najskromnejši najde svojim silam primeren delokrog. Kajpak je najti v vrstah narodno-radikalnega dijaštva še dovolj neso-glasja glede smotrov, ki ga zasleduje, in sredstev, ki se jih poslužuje, a to je umljivo, saj si v kratkem času svojega gibanja ni moglo še priboriti popoldne jasnosti svojih načel. Zato se nam ni čuditi, ako del nar.-rad. dijaštva čuti potrebo, poudarjati, da smatra poleg narodne misli svobodno misel kot drugo vodilno idejo, prvi enakopravno in enakevredno, da stoji nekateri celo v službi izvestnega svobodomiselnega gibanja. Nadaljuje resno in vztrajno proučevanje narodnih eksistenčnih vprašanj in potreb dovede dijaštvo gotovo do globjega razumevanja narodne misli, do spoznanja, da je v le tej edini naš spas in naša bodočnost.

Baš od slovenskega učiteljstva je spričo priznanega njegovega idealizma pričakovati, da bo od dijaštva započeto delo nadaljevalo, program le-tega razširilo in izpopolnilo, svoje bogate izkušnje in sile z istim navdušenjem in z isto požrtvovalnostjo kakor dijaštvo udinjilo narodnemu delu, proučevanju in reševanju narodnih eksistenčnih vprašanj, poglobljanju narodne misli in doslednem izvajanju narodnih načel.

Ni možno na tem mestu očitati kulturnega delokroga slovenskemu učiteljstvu, govoriti o njega bodočih nalogah in smotrih, o sredstvih v njih dosego. Dotaknem se naj le enega vprašanja, da dokažem opravičenost svoje želje in svojega poziva po obsežnejšem, globlje zasnovanem, sistematičnem kulturnem delu, te e vprašanje narodne vzgoje.

Priznajmo, da se je to vprašanje razmerne važnosti med nami vse premalo razmotrivalo, da se je za narodno vzgojo slovenske mladine mnogo premalo storilo.

Obsežno je vprašanje narodne vzgoje in globoko.

Prava narodna vzgoja zahteva, da vzgajamo v mladini globoko zavest odgovornosti, zavest dolžnosti v moralnem in duševnem oziru napram narodu. Ona zahteva, da ustvarimo podlago zdravemu življenjskemu naziranjju s tem, da zbujamo veselje do življenja, veselje in pogum do dela ter globoko antipatijo do mračnjaštva in tesnotčnosti. Dandanes mnogo pišejo o umetniški vzgoji mladine; je to samo del narodne vzgoje, zahtevajoče, da ustvarimo čim živeje stike med mladino in med ustvaritelji in nositelji narodne kulture, to so pisatelji, pesniki, umetniki, znanstveniki, narodni prvoborilci. Mladina naj spozna in valjubi narodne velmože, naj se navzame njih duha in nazorov. V to svrhu ji moramo podati proizvode naših pisateljev, pesnikov, umetnikov v dobri izbiri, poskrbeti ji moramo zanimive živatopise, slike, kipe naših slavni mož. Potom slik, potopisov in na izletih jo moramo seznaniti s krasotami naše domovine. Trajna, globoka, požrtvovalna ljubezen do domovine in naroda mora biti sad narodne vzgoje.

Kakor je razvidno, je treba v svrhu globlje narodne vzgoje sredst v, navodil, iniciative. Od kod naj to vzamemo?

Iz lastne moči si potrebno ustvarimo!

Menda si niti ne sanjamo, koliko sil spi v naši organizaciji. Koliko je mladih, čilih moči, ki bi rade delale, ako bi jih kdo vodil, ako bi jim kdo odkazal delokrog. Kaj bi se potem naše organizacije dale izvesti, ako bi se našli organizatorični talenti s potrebno iniciativo in duševnim obzorjem! Upam, da jih imamo v svojih vrstah in da stopijo čimprej na plan ter v okviru obstoječe organizacije združijo vse delavne sile v svrhu smotrnega dela (v smislu pravega narodnega napredka) v znamenju narodne misli, ki jih bo vodila, da bo njih delo enotno in uspešno.

Taka organizacija bi lahko mnogo več storila za našo samouobrazbo in za naš ugled, da, tudi na poljudno-znanstvenem polju, na katerem je pri nas tolika suša, bi lahko kaj zgledega ustvarili, ako bi dajalo nadarjenim tovarišem, oziroma tovarišicam navodila in sredstva, da se temeljito naobrazijo in pogloblje v svoji stroki da bi bili svoj čas v stanu v posebe za ta namen ustanovljenem poljudno-znanstvenem in narodni vzgoji posvečenem listu sodelovati in poročati o napredku na polju

Dalje v prilogi.

vzgoje in vede ter učiteljstvo v njegovem stremeljenju po naobrazbi voditi in zanesljivo informirati

Dovolj naj bo za danes lepih načrtov in upogledov v bodočnost. Znanosti ni več daleč čas, ko bo treba podrobneje, natančneje izpregovoriti o velikih nalogah, ki čakajo slovenskega učiteljstva.

Eno pa bodi za nas že danes jasno.

Narodna misel naj bo znanprej edina naša voditeljica pri vsem našem delovanju, bodisi v šoli ali izven šole, bodisi na kulturnem ali političnem polju. Lahko smo uverjeni, da pride potem novo življenje v naše vrste, zakaj narodna misel, to je misel krasna, velika in globoka, ki nas bo dvigala in navduševala.

Ona bo rešila naroda iz njegovega bednega sedanjega položaja. Nje sugestivni sili se trajno ne more nihče ustavljati. Nerazumljiva je le-ta sociološkemu spoznanju, ne moremo si je tolmačiti z nam poznanimi sociološkimi zakoni, a znamo, da če se ji udinimo, slušamo glas narave, ki najde vedno sredstva, da okuženi in bolni organizem zopet ozdravi. Baš ta sugestivna, magična sila ideje, ki bo prejalile navzlic vsem oviram zanesla narodno gibanje v najširše sloje narodove, opravičuje naš optimizem, prepotreben posebno nam obmejnim Slovencem, da ne izgubimo poguma spričo sedanjega našega žalostnega položaja.

Učiteljstvo je poklicano, da se postavi na čelo narodnemu gibanju. Dogodki zadnjih dni morajo zapustiti v slehnem slovenskem učitelju trajno sled, v slehnem zbuditi smisel za narodno delo; biti morajo začetek narodnega preobrata v slovenskem učiteljstvu. Prvi pozitivni uspeh započete narodnega gibanja obstoj v tem, da se vsi oklenemo z vso verno in požrtvovalnostjo našega edinega obrambnega društva „Družbe sv. Cirila in Metoda“, od katere pričakujemo obmejni Slovenci vedno krepkeje in izdatnejše podpore v hudem našem boju. Slehnega tovariša in slehne tovarišice narodna dolžnost je, da pristopi družbi kot član in zanjo ob vsaki primerni priliki poagituje. Koder obstojajo podružnice, dajmo ji posvetiti svoje sile; koder bi lahko obstojala, pa je ni, dajmo jo ustanoviti. Dajmo pa tudi v društvu poudarjati zgolj narodni moment, da se izognemo prepiru in sovraštvu, ki je uspešnemu narodno-obrambnemu delu na kvar. Naročajmo in širimo družbino glasilo „Slovenski Branik“, na katerega bi naj bil naročen vsak Slovenec, ter dopisujemo mu. Znajte: vsak korak, ki ga storite v korist „Družbe sv. Cirila in Metoda“, storite v korist obmejnih svojih bratov, ki vam bodo hvaležni in vam bodo vračali milo za drago.

Kličem vam, tovariši in tovarišice: V znamenju narodne misli na delo!

V znamenju — miru in sprave!

Kakšne pojme o miru in spravi ima naše vodilno katoliško časopisje, naj dokažejo novice, ki jih brez vsake opazke priobčujemo na tem mestu. Te novice se tičejo — učiteljstva!

„Domoljub“ z dne 15. oktobra 1908: Kri za svobodno šolo! Pri letošnjem zborovanju učiteljske „Zaveze“ v Gorici je poročal nadučitelj Franc Silvester o narodnonaprednem učiteljstvu in klerikalizmu. To poročilo, ki je prinaša zadnji „Učiteljski Tovariš“, ni nič drugega kakor bridka tožba, s katero skuša znani Silvester samega sebe oprati in postaviti pred svet kot nedolžnega angelčka. In pri tem pripoveduje zgodbe in omenja stvari, da moramo vprašati prav posebno liberalne učiteljice, ki so poslušale tisti govor: „Ali vas ni bilo nič sram? Ali res ne?“ In ohladil si je Franc Silvester svojo jezo nad klerikalizmom in na koncu svojega govora je pozval vse učiteljstvo, da bodi njih armada pripravljena, pa žrtvuje vsak čas, če bo treba „tudi svojo srčno kri za največja svoja ideala: za svobodno šolo in za svobodno učiteljstvo.“ To si mi zapomnimo, in tudi vi, krščanski starši, zapomnite se te besede: učiteljstvo naj bo zmiraj pripravljeno, da preljuje, če bo treba, tudi svojo srčno kri za svobodno šolo, to je, za brezversko šolo. Primeren odgovor bo dobilo liberalno učiteljstvo od ljudstva samega, ki bo tudi, če treba, prelilo svojo srčno kri za krščansko šolo. Se vam bo že še posvetilo, učiteljski snopoglavci! In v družbi takega Silvestra, ki je pozival vse učitelje in učiteljice

na boj za svobodno, brezversko šolo, se je dobro počutil tudi okrajni šolski nadzornik, Finžgar.

„Domoljub“ z dne 15. oktobra 1908: Glasilo liberalnih učiteljev „Učiteljski Tovariš“ pozivlja v eni zadnjih številah skoro kar naravnost na umor dr. Lampeta. Čudili smo se, kako je mogel državni pravdnik, ki ima jako pazno oko ob drugih prilikah, pustiti to grožnjo tiskati, ne da bi bil hujskajoči dopis zaplenil. Kaj naj rečemo o učiteljstvu, ki odobrava pisanje takega nesramnega lista. Povedali bomo našim poslancem in tudi slovenskemu ljudstvu, naj nima najmanjšega stika z učiteljstvom, ki podpira ta list ali se strinja z njegovo pisavo.

„Slovenec“ z dne 19. oktobra 1908: Novi Bog. Filozofov našemu liberalnemu učiteljstvu ne manjka; če niso modri, so vsaj izvirni. V zadnjem „Tovarišu“ razglablja neki „Koroški tovariš“, ki pa najbrže ni ljudsko-šolski učitelj, ampak na lestvici mladinskih vzgojiteljev nekoliko višji, o narodnosti. Je ravno zdaj taka moda. Ta človek meni, da ni smeti biti ne svobodni, ne nesvobodni mislec, v narodni misli pa je že zapopadna svobodna misel in obenem krščanstvo. Res. „prižgal si mojster, žar mi nove luči!“... Zelo široka je narodna misel, ne da se tajiti. V njej je rešitev vseh kulturnih, socialnih, moralnih, plemenskih in verskih vprašanj. Samo nekaj narodna misel ni — namreč klerikalna. In vendar je krščanska. Ona je vdrgnjel v teleseni Kristus. Kajti ona šele nas uči, kaj je prava krščanstvo: samospoštovanje in ljubezen lastne božanstvene narave... Nismo se motili: v sedanjih resnih časih smo vedeli, da nas bo vsaj „Učiteljski Tovariš“ še vedno zavaljal.

„Slovenec“ z dne 19. oktobra 1908: Nadučitelj Silvestrov v Črnem vrhu, ni bil discipliniran, kakor se govori po Vipavskem, ker je baje otroke zlorabljal, ampak je bil od deželne šolske sveta kazensko prestavljen iz Črnega vrha, oziroma zdaj le kot nadučitelj od tam odstavljen, zaradi njegovega obnašanja v šoli in izven šole, zlasti zaradi nekkih preiskav, v katerih je kazal, da rabimo mil izraz, temeljito nepoznanje vzgojstva. Nam je žal, da se je sin tako vrliga in spoštovanega moža, kakor je njegov oče, po liberalnem hujkanju dal tako daleč zapekljati. Učitelj, ki vedno le „Narod“ in „Učiteljskega Tovariša“ bere, pride tako daleč. „Učiteljski Tovariš“ je tako predrzen, da celo naravnost hujka učiteljstvo, naj se s silo iznebi dr. Lampeta, češ, da „mora pasti žrtev!“ Naravnost k poboju hujka učiteljski list. Mi se le čudimo, kako je moglo državno pravdnstvo, ki tako pridno konfiscira časopise, ako kaj napišejo zoper nemško blago, pustiti, da je izšel v „Učiteljskem Tovarišu“ poziv k umoru! To liberalno časopisje zmeša mlade ljudi, in ne bo prej bolje v učiteljskem stanu, nočler se učiteljstvo ne odpove takim svojim zapeljivcem. Silvester, namesto da bi lepo priznal, kar je zakrivil, pa igra zmagovalnega viteza in v „Učiteljskem Tovarišu“ se proslavlja njegova žalostna junaštva. Na ta način seveda se ne dela za korist učiteljstva, ampak se mu najbolj škoduje.

Kakšne pravice si prilastuje c. kr. orožništvo v Istri.

Pred nedolгим časom je prišel c. kr. orožnik k učiteljici na italijanski šoli pri sv. Luciji. Zažugal ji je, naj nikar tako ostro ne kaznuje otrok v šoli, naj jih namreč ne prihranjuje čez poldne v šoli. Otroci so zaradi tega lačni in starši se pritožujejo. Ako bo še nadalje tako postopala, bo imela z njim opraviti. Učiteljica se je vendar zavedala svojih dolžnosti in pravice. Pritožila se je pri c. kr. okrajnem šolskem svetu in s tem dosegla, da je bil dotični orožnik prestavljen.

Še bolj interesanten slučaj se je prigodil v dolinski županiji v času letošnjih počitnic. Nekdo je obdolžil učitelja, da je preklinjal v šoli. C. kr. orožnik je napravil takoj proti temu učitelju disciplinarno preiskavo. Hodil je od hiše do hiše izpraševal šolske otroke. Dobil je nekatere, ki so temu pritrdili, a njega ni to nič brigalo, da so nekateri med temi, ki niso nikdar hodili in še danes ne hodijo k onemu učitelju v šolo. Orožništvo je naznanilo c. kr.

okrajnemu glavarstvu, to c. kr. šolskemu svetu in ta c. kr. okrajni sodniji, in tako se še danes ta štrana meša in vozla. Zamalo se je to zdelo učitelju, zamalo se je to zdelo krajnemu šolskemu svetu in pritožila sta se oba pri c. kr. okr. šol. svetu, a še zamanj dostojno se je zdel to „Slovenskemu učiteljskemu društvu v Istri“. To je naznanilo c. kr. okrajnemu svetu in deželnemu orožniškemu poveljstvu, da je c. kr. orožništvo v Boljuncu kršilo deželne in državne šolske zakone, ker orožništvo ni pooblaščen in usposobljeno za to, da bi vršilo disciplinarne preiskave proti učiteljstvu. Zaraditega je zahtevalo, da poskrbe pristojne oblasti, da se ne bo to nikdar več ponovilo in da dobi učiteljstvo za ta slučaj primerno zaščito. Čujemo, da je okrajni orožniški stražmojster zaraditega nekaj preiskoval in izpraševal, ali so to orožniki starši ali otroci na njegova vprašanja pritrjevali. Mi povemo k temu le to, naj je bilo kakor hoče: orožnik nima po obstoječih zakonih pri tem ničesar opraviti. Tudi čujemo, da se je dotični orožnik izrazil, da je on nekaj pozvedel, a nekaj da je dostavil pisoiči stražmojster. Iz tega je razvidno, kako zanesljiva so taka orožniška poročila, naznanila in ovadbe.

Najbrž je zaraditega prestavilo orožniško poveljstvo onega orožnika iz koperskega okraja nekam v tržaško okolico. S tem se nam zdi, da so udarili po sedlu namestu po konju, kaznovali so puško namesto lovca, ker orožnik je najbrž delal le ono, kar mu je veleval stražmojster in ker mu ni zadostil, je dostavljal še sam. Zaraditega ne šteje učiteljstvo to kot nikako zadoščenje in vso zadevo predloži v presojo domobranskemu ministru. Ker je pa mogoče, da se je kaj takega tudi drugod zgodilo ali se pa še godi, prosimo, da naši so-mišljeniki to objavijo v stanovskem listu. Ne moremo pa zamolčati dobrega sveta, ki ga je dala „Občinska uprava“, namreč: Preden kdo govori z orožnikom, naj pokliče zraven zanesljivo pričo, da tako zabrani dostavljanje pisocemu stražmojstru.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Jubilejska samopomoč. Prav počasi kapljajo doneski za zadnja dva smrtna slučajja. 54 članov je, ki še niso poravnali za slučaj Abram, kaj pa šele za slučaj Božič! Prosim, ne obtežujte posla in ne delajte nepotrebnih skrbi! Zopet so pristopili trije člani, tudi nekateri so obljubili, poslal sem jim položnice, naj se torej podvzajo!

Predsednik.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj zboruje v ponedeljek, dne 2. novembra t. l., ob 2. uri pop. v prostorih deklishe šole v Kranju.

Dnevni red:

1. Poročilo posameznih poročevalcev o izvenšolskem delovanju.
2. Samopomoč v bolezni, predava predsednik Fr. L. u z n a r.
3. Predlogi in nasveti.

K mnogobrojni udeležbi vabita

odbor in socialni odsek.

Štajersko.

Slovenjebistriško učit. društvo zboruje 5. novembra t. l. ob 10. uri dopoldne v veliki dvorani hotela „Avstrija“ v Slov. Bistrici s sledečim vzporedom:

1. Dopisi (takrat velevažni).
2. Poročila delegatov „Zaveze“. Tovariša Krotky in Kokl.
3. Socializem in šola. Govori bivši učitelj, g. Kitek, žel. uradnik.
4. Naša naloga glede izvenšolskega delovanja v prihodnjem šol. letu. Medsebojni razgovor z nasveti itd.
5. Slučajnosti.

Po obedu ravnotam pevska vaja.

Pod prapor, kdor še ni popolnoma ob stanovsko zavest!

J. K o k l, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj je zborovalo 1. t. m. ob obilni udeležbi. S pozdravom na navzoče otvoril tovariš predsednik zborovanje, posebe pa pozdravi tovar. T. Weinhardta iz Dornave, ki je zopet vstopil v naš društveni krog, nadalje tovariša Goloba Josipa iz St. Janža n. D. p., Kožuha Antona iz Majšberga in Planerja Dragotina iz Cirkove, ki so nanovo pristopili k društvu.

Tov. predsednik naznanja, da se tov. ravnatelj M. Nerat zahvaljuje za sožalje, ki mu ga je naše društvo izreklo ob izgubi njegovega blagega sina Miroslava.

Po razgovoru o različnih šol. vprašanjih, nam poroča tov. Kavkler o zbirki normalij, indeksu in o vzornem šol. redu.

Tov. Šorn kot zastopnik učiteljstva v okr. šol. svetu naznanja, da se je zavzel za prepotrebno regulacijo učiteljskih plač tudi ptujski okr. šol. svet, ki je tozadevno resolucijo poslal štaj. dež. odboru.

Ker je ptujski „Štajerec“ v predrzno lažnjivem članku napadel učiteljstvo, poudarjajoč, da je ono provzročilo izgrede v Ptuj dne 13. septembra, je treba, da se dotični članek popravi. V to svrhu se izvoli deputacija, ki ima nalogo, da gre k predsedniku okr. šol. sveta in prosi, da pošlje okr. šol. svet uradni popravek na uredništvo „Štajerca“.

Izrekla se je želja, da izreče društveno vodstvo tov. E. Adamiču v imenu društva sožalje zaradi nesrečnega dogodka 20. septembra, ki mu je vzel draga brata Ivana.

Tovariši in tovarišice, na snidenje pri prihodnjem zborovanju dne 12. listopada!

Goriško.

Tolminskega učiteljskega društva občni zbor se je vršil v nedeljo, 18. t. m., v Kobaridu. Zbralo se je 37 tovarišev in tovarišic. Teh je bilo malo; sploh je pa bila udeležba dobra, čeravno smo pogrešali marsikaterga tovariša.

Predsednik tov. Kenda pozdravi zborovalce in predstavi vlad. zastopnika g. dr. Vodopivca. Nato se spominja z navdušenimi besedami jubileja Nj. Veličanstva, ki se mu odpošlje vdanostna brzojavka.

Tov. Kutin prečita tajniško poročilo, sestavljeno jako natančno. Poročilo obsega marsikako praktično navodilo posebno mlajšemu učiteljstvu, zato naj bi se priobčilo v „Učit. Tovarišu“. Prav je, da je bila v poročilu tudi zaslužena graja tistemu, ki je lani nesel na okr. šol. svet, kar se je pri obč. zboru govorilo. Je že prav, da pride nadzornik k obč. zboru, toda samo kot društveni član, drugače ne. Letos ga pa ni bilo, čeravno je bil vabljen. Tudi prav! Ampak ust se nam ne bo mašilo s tem, da preganjate tovariše, ki se upajo ziniti pri obč. zboru, kakor sta lani napadli tov. Stresa. Tempi passati, gospodje birokrati!

Iz blagajnikovega poročila smo posneli, da je kasa — prazna. Nekoliko smo jo napolnili koncem zborovanja, ko smo vplačali zastalo udnino.

Razprava o delovanju naših zastopnikov je bila precej živahna. Še bolj bi bila, ako bi si vsak upal povedati, kar ga teži. Osmelil se je pa tov. K. in izvajal:

Lansko leto je bil premeščen tovariš H. iz Tolmina na potov. šolo Log-Strmec v kljub težki bolezni, čeprav je prosil, naj ga puste v Tolminu, in priložil prošnjo zdravn. izpričevalo. Nadzornik mu je rekel, da mora iz Tolmina zato, ker se ne vede dosti vlnudno proti njemu! Vemo pa, da se je H. vedno dostojno vedel, vršil vestno svojo dolžnost v šoli in bil pri ljudeh priljubljen. Toda klanjati se ni znal, zato marš iz Tolmina. Po nadz. besedah se ne sme nadejati, da bi še kdaj prišel v Tolmin ali okolico. — K. je vložil proti premešitvi rekurz; prvo nadzornikovo vprašanje je bilo, kdo ga je napotil in kdo mu je sestavil utok. Bil je pooblaščen povedati, da mu je nasvetoval tov. Kenda. Tega je potem nadzornik o prvi priliki napadel, da hujka in šunta učiteljstvo! Tri mesece ni bilo o rekuru ne duha ne sluba, a bolni učitelj je moral opravljati težavno potovalno službo. Potem je prejel nekega dne v zavitku — subo prilogo k rekuru (dekret premešitve) brez vsakega pojasnila. Tako se postopa s pridnim, mladim učiteljem, ker si upa z lastno glavo misliti! Pred par leti pa je služboval v Tolminu tovariš žalostnega spomina, ki je delal sramoto učiteljstvu. Pri vsem tem je bil Benjamin persona grata pri predstojnikih. Ali morda zato, ker je hodil tovariše denuncirati in je bil agent za znamenito zapuenco prežalostnega spomina, zaradi katere se danes kesa 99 % učiteljev, da so jo podpisali? — Zato je stavil tov. K. na zastopnika sledeča vprašanja:

1. Zakaj je bil Hude premeščen v Log v kljub zdrav. izpričevalu?
2. Ali je bil res premeščen zato, ker se ni dovolj ponižno vedel proti nadzorniku?
3. Ali sme tovariš tovarišu dati praven nasvet, ko se mu zgodi krivica, ali je to že „hujskanje“?
4. Kje leži Hudetov rekurz od meseca aprila in kdaj bo rešen?

Zastopnik učiteljstva tov. Dominko pojasni, da je bil v Logu učitelj M. bolan, in smo ga morali premeščiti. Ker je Log važna postojanka, smo morali poslati gor dobrega in sposobnega učitelja. Tak učitelj je tov. Hude, zato smo ga poslali tja. Zastopnika učiteljstva sta tudi menila, da bolezen ni posebno huda. (Zato kompetenten zdravnik!) Pri seji senci pravnič govori o kakem nedostojnem vedenju.

Tov. K. pravi, da mu to pojasnilo ne zadostuje. Učit. zastopnika morata stati na stališču, da se ugodi učitelju, ki kaj prosi na podlagi zdrav. izpričevala. Tu pa ste zdravniško izpričevalo popolnoma prezrli. — Torej Dominko trdi, da so poslali Hudeta v Log, ker je dober in sposoben, a nadzornik je rekel temu, da mora v Log po lastni krivdi, zaradi nedostojnega vedenja. Ako je tako, potem govori eden neresnic o. Ali je govoril nadz. neresnico? Zast. Rakovšek namreč potrdi, kar je navedel tov.